

UDK 801.82:821.163.42(091)
Izvorni znanstveni rad
Primljen 12. prosinca 2001.
Prihvaćen za tisak 6. veljače 2002.

Amir Kapetanović

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Strossmayerov trg 2
10 000 Zagreb
akapetan@matica.hr

JEZIK KARNARUTIĆEVA SPJEVA O BABILONSKIM LJUBAVNICIMA

U radu se raščlanjuju jezična obilježja koja pokazuju čakavsku osnovicu i jezičnostilske značajke čakavskoga književnoga jezika iz Karnarutićeva spjeva o Piramu i Tizbi. Uočavaju se i analiziraju neke intertekstualne veze i grafijske osobitosti.

1. Poznate hrvatske književnike, Dubrovčanina Dominka Zlatarića i Barnu Karnarutića Zadranina povezuju dvije podudarnosti: obojica su po jedno književno djelo posvetili istoj osobi iz sjeverne Hrvatske (Jurju Zrinskomu),¹ a književno su obradili istu temu – to su dvije *našijenske* obrade jedne Ovidijeve metamorfoze o babilonskim ljubavnicima Piramu i Tizbi: Zlatarić je, naime, Ovidijevu priču preveo, a Karnarutić je od Ovidija uzeo samo okvir za priču (Franičević 1986: 265).

B. Karnarutić napisao je dva spjeva (*Vazetje Sigeta grada* 1584; *Izvarsita ljubav i napokom nemila i nesrićna smart Pirama i Tižbe* 1586), a oba su tiskom objavljena poslije njegove smrti (umro je 1573). Nije dosad poznato jesu li to prva izdanja ili je prije njih postojalo još koje. Rekonstrukcijom podataka iz predgovora i posveta tih izdanja došlo se do zaključka kako je Karnarutićeva junačka *pjesan* o vazeću Sigeta mlađa od ljubavne (Franičević 1986: 100–101).

---

¹ Jurju Zrinskome Zlatarić posvećuje tragediju *Elektra*, a Karnarutić *Vazetje Sigeta grada*.

Također, nije nam poznato tko je u Veneciji objavio izdanja iz 1584. i 1586. u Karnarutićevo ime. Budući da nije mogao bdjeti nad svojim spjevovima u procesu tiskanja, oba su teksta krcata slovnim pogreškama. Zato je bilo nekoliko upornih čitača Karnarutićeva *Vazetja*, a napisana je i rasprava koja rješava nejasna mjesta toga spjeva (Vončina 1986).² Drugi Karnarutićev spjev ostao je u sjeni *Vazetja*, prati ga skroman popis stručne literature³ i samo jedno cjelovito čitanje (Karnarutić 1976).

2. Već se na temelju podatka kako je Karnarutić pripadao zadarskome književnome krugu hrvatskih pisaca XVI. stoljeća može zaključiti da je podloga njegova književnoga jezika čakavska. Iz spjeva o Piramu i Tizbi mogu to pokazati primjeri odabrani prema 10 izabranih fonoloških/morfoloških kriterija.⁴

1. čakavska jaka vokalnost (vokalizacija poluglasa u slabom položaju): *ča* 460; *va* 30; *kadi* 1094; I jd. *manom* 506
2. veza prijedloga i zamjenice *ča* (prilozi): *zač* 1168; *nač* 1190; *uč* 1294
3. devokalizirano /ɣ/: *sarce* 444; G jd. *versti* 86
4. staročakavska dvojaka zamjena prednjojezičnoga nazala (pored iznimaka *poče* 8 i dubleta [jezik 406 – jazik 529]):
– iza /j/ i /ž/: *prijat* 3; 3. jd. prez. *žaja* 13
– iza nepalatala: *deset* 260; *svet* 976
5. rezultati praslavenske jotacije suglasnika: *dopušćati* 415; 3. jd. prez. *išće* 477; *gospoja* 212; *mejaš* 1289
6. stara suglasnička skupina *čr* (tj. sekvencija *čar*): *čarn* 1307
7. nevokaliziranje -l: *savil* 1055; *ginul* 894 (iznimno: -l > -o *činio* 278; -l > -a *sakrija* 1083)
8. lokativ jednine s nastavkom -i imenica m. r. (pored -u): *v Babiloni* 33
9. genitiv množine s nultim nastavačnim morfemom (pored ostalih): *tug* 511; *ran* 1010
10. akuzativ množine m. r. s nastavkom -i: *svi pismari* 142

² V. o čitačima te o izdanju potpunoga teksta, ulomaka i citata u bilješki 1 Vončinine rasprave.

³ Malo je koristi od priloga koji prepričavaju sadržaj spjeva, usp. Kolendić 1925.

⁴ Pored primjera navodi se broj stiha.

Ovaj popis možemo dopuniti i drugim kriterijima i primjerima, ali se već na temelju izabranih primjera može zaključiti kako je riječ o obilježjima čakavskoga idioma. Fonološku i morfološku analizu možemo, također, produbiti s obzirom na to koje značajke mogu biti u isti čas čakavske/štokavske (npr: *žilj* 512; *sam* > *san* 375; *greb* 892 / *grob* 656; *strilac* 976; A jd. > L jd. *došal biše u Babilonu* 941 / L jd. > A jd. *sama bih se ubila na ov svit himbeni* 941) ili čakavske/kajkavske (npr. particip na *-l*, proteza *v-* i *j-*, prijedlog *z*). U tekstu možemo potražiti i analizirati općečakavske i sjevernočakavske značajke (npr. 3. mn. prez. *te* 947).

3. Jezik Karnarutićeva spjeva o babilonskim ljubavnicima nije samo čakavski idiom njegove rodne grude – on je čakavski *književni* jezik XVI. stoljeća. I ta se tvrdnja može obilno argumentirati primjerima. Ti primjeri upućuju na književnojezičnu tradiciju, određeni uzus i stil/stilove u izražavanju, funkcionalnu arbitrarnost u izboru jezičnih jedinica (npr. izbor pojedine dublete u rimi i izvan nje, s obzirom na metričke potrebe).

Tekst je pretežno ikavski, ali sadrži i ekavske reflekske u leksičkim morfemima:

- a) isključivo ekavski refleks (poznati književni ekavizmi): *celovati*, *cesar*, *dekla*, *koleno*, *venac*, *vreti*, *zled*
- b) mješoviti (ikavski/ekavski) refleks, npr.: *bil/bel* (ali samo *bilina*) – *blid/bled* (ali samo *bliditi*) – *bolizniv/bolezan* – *dilo/delo* – *lito/leto* – *misto/mesto* – *pisak/pesak* – *siditi*, *sidati* / *suseda*, *sesti*, *proseden*, *prosedati se*, *prosesti* – *nesmira/nesmera*, *sritati/sretati* – *vik/vek* – *virovati*, *vira*, *viran* / *verovati*, *vera*, *veran*, *verno* – *nezrila/nezrela*.

Nije riječ o ikavsko-ekavskoj zakonitosti (odstupanja od pravila Meyera i Jakubinskoga ima, doduše, i u organskim idiomima) jer rima može presuditi u izboru refleksa jata:⁵

Bolje j' bit meu luzi ptić od malih krela
neg oral spet u tuzi ter imati vela.

Gdo ljubvena *dela* čini ali slidi,
v sarcu mu je *nezrela* rana cić ke blidi.

(Karnarutić 1976: 118, 119)

⁵ U oba se primjera navode završna dva stiha četverostiha i početna dva stiha sljedećega.

*

Koga li se bojiš, koja l' činiš *dila*,
čemu l' sad nastojiš, ljupčice ma mila?

Odleti brez krila ter neć' da se javiš,
de, rano *nezrila*, ča me tugom daviš.

(Karnarutić 1976: 129)

Iz primjera vidi se mješovit refleks jata: dublete *delo/dilo* (činiti) – *nezrela/nezrila* (rana), a iskorištena je i mogućnost prijevoja *i > e* (*kri-
lo/krelo*).

Refleks jata u Karnarutićevu spjevu o Piramu i Tizbi ne odstupa mnogo od ikavsko-ekavskih odnosa u Zoranićevim *Planinama* i Barakovićevoj *Vili* (usp. Lisac 1979: 59). Njihovi isključivo ekavski refleksi podudaraju se s Karnarutićevima, osim što Karnarutić nema *zenica* kao Baraković, nego ikavsko *zinica*. Međutim, kad bi Karnarutićev tekst bio dulji nego što jest, *zinica* bi se ostvarila možda i ekavski, a Karnarutićevi ekavizmi *dekla*, *koleno* i *vreti* možda bi u nekoj rimi postali i ikavski. Između Karnarutića i Zoranića postoji razlika i u mješovitu refleksu (Karnarutić u *pě-*, *děv-*, *měr-*, *větr-* isključivo ima ikavski refleks, a Zoranić mješoviti, a Karnarutićev ikavski refleks u *sěn-*, *těra-*, *věn'c-* u Barakovića je mješoviti).

Sljedeći primjer iz Karnarutićeva spjeva (*cvitje* izvan rime – *pre-
malice* u rimi) pokazuje iznimno provođenje sekundarne (mlađe) jata-
cije u rimi:

Proklet bud planit moj, ma zvizda i srića
pod kojim me ovoj sad tišći nesrića,
prokleta nje pića, *cvitje*, trave, stupi,
bij jih *premalica* grom s triskom i krupi.

(Karnarutić 1976: 130)

Ta se glasovna promjena provodi tek poslije XIV. stoljeća,⁶ ali se mlađom jotacijom neizmijenjeni suglasnici uporno čuvaju i u kasnijim književnim tekstovima. I u Barakovićevoj *Vili* naći ćemo sličnu situaciju. Prvo je izdanje *Vile* Barakovićeve otisnuto 1614. godine. U grafiji postoji razlika između *ly* = /l/ + /j/ i *gli* = /l/:

---

⁶ Malić 1995: 620. Osim toga mišljenja, u našoj jezičnopovijesnoj literaturi o toj promjeni nema konsenzusa: od XVIII. stoljeća (usp. Jurišić 1944: 108), tijekom XVI.–XVII. stoljeća (Brozović – Ivić 1988: 13).

Vefelye vellicho : zadrani imi*ffe*
Pofçtenye tollicho : mnogo lit xelli*ffe*

*

Radof*t*, i *vefeglie* : taç mu *farce* taççe
Od pohlepne *xeglie* : bi vidyen da plaççe.
(Baraković 1614: 41, 149)

Slična se elastična stabilnost književnoga jezika može pokazati na primjeru sročnih oblika koji imaju različite nastavke (pridjev stariji/čakavski, a imenica noviji/novoštokavski): Zbog genitiva jednine (*Pirama*) javljaju se iznimno noviji/štokavski oblici instrumentala (*rukama*, *tugama*, *suzama*), a stariji/čakavski oblik pridjeva (sročan s instrumentalom *tugama*) očuvao se jer je izvan domašaja rime (*smartnimi*).

Tako ti govoreć on mač ki s *Pirama*
karvav staše tarčeć uhiti rukama,
smartnimi tugama k sarcu ga primače
i plačuć suzama tuj se na nj natače.
(Karnarutić 1976: 134)

Isto se može zapaziti i u Marulićevoj *Juditi*. Na početku glasovite rasprave o Marulićevu stilu (Skok 1950: 168) naglašava se upotreba *štokavskih morfema* u rimama (*plačnima očima x njima; svima x ričima*), ali se ne navodi podrijetlom i starinom različit morfemski kontakt u sintagmama (množinski *-imi* [*očimi*] dolazi zbog rime umjesto uobičajenoga *-ima*):

Ja *vami hrabrimi* sve sebi podložih
ča godir *očimi mojima* obazrih.
(Marulić 1998: 88)

Nastavačni morfem I mn. zamjenice, uz imenicu *dvoran(in)* s arhaičnijim nastavkom I mn. m. r. *-i*, Baraković je prilagodio obliku *očima* (dakle, suprotno od navedenoga Marulićeva primjera):

Izajde glavom van z *dvorani svojima*,
već slavan nego ban pozriti *očima*.
(Baraković 1889: 35)

I u Nalješkovićevu petrarkističkome kanconijeru prema glagolskom obliku odabran je stariji (čakavski) nastavak I mn. imenice *kosa*, uz pridjev s novoštokavskim nastavkom:

koja me zamami i ka me zaplete
rusiema kosami, niz bil vrat ke lete.

(SPH VIII: 19, pj. 17)

Svi ovi primjeri pokazuju ne samo mogućnost izbora nego i poznavanje različitih sustava (stariji/noviji, čakavski/štokavski). Variranje dubleta nije moralo biti kontaktno: u Karnarutićevu spjevu izmjenjuju se DL jd. *tugi/tuzi* – N mn. *mnogi/mnozi* – *pošten'je/pošten'je* – stariji, noviji i sažeti oblik L jd. ž.r. zamjenica: *tvoji / tvojoj / tvoj*, stariji i noviji lokativ pridjeva *velici/ljubenoj*, stariji i noviji oblik participa *stoje/stojeć*. Prvo lice jednine prezenta ima dubletne nastavke, ali prevladava noviji *-m*, često u rimama. Arhaični *-u* javlja se rijetko, a s obzirom na tekstove drugih ondašnjih pisaca u rimama neobično rijetko:

de hod mi daj pokoj gdi se s tugom *biju*
ali mi skit mač tvoj da se njim *ubiju*,
gdi sarcem *upiju*, moj Pirame, hodi
pri neg me saviju u prah, tja me vodi.

(Karnarutić 1976: 113)

Postoji ipak dovoljno potvrda za registriranje uobičajenih renesansnih nastavačnih opozicija kada stih zasićuju isti glagolski oblici istoga lica i broja:

Moja mladost grubi, *sahnu*, *vehnu*, *tužim*,
smart nad manom trubi gdi moj život ružim.

(Karnarutić 1976: 133)

U posveti (A. Vrančiću) B. Karnarutić upotrebljava samo *-m* u 1. licu prezenta jednine (kao što Lucić u predgovoru *Robinje* upotrebljava samo particip na *-o*). Zanimljivo je također da jedina potvrda imenice *čovik* dolazi iz predgovora, a u stihovima Karnarutić piše *človik*.

Ako se uspoređi Karnarutićev tekst s Budinićevim prijevodom psalama Davidovih (1582) i Barakovićevom *Vilom Slovinikom* (1614), onda možemo zapaziti da je Karnarutić konzervativan pri unošenju štokavizama. Na primjer, ne eksperimentira s participom na *-o* i ne unosi štokavski fonem /đ/ kao navedena dvojica zadarskih književnika.

4. Kao što se ne može poreći Zoranićev utjecaj na Karnarutića (npr. *misal bluditi* 486), ne može se zatajiti ni Marulićev. Taj se utjecaj

Marulićev ne iscrpljuje samo u versifikaciji (dvostruko rimovani dvanaesterac), prepoznatljivoj Marulićevoj sintagmi u Karnarutićevoj verziji “taščad od tašćin” ili miješanju kršćanskoga, mnogobožackoga i osmanlijskoga. Riječ je o nizu leksema i frazema koji izravno vode do Marulićeve *Judite*. Ovom prigodom nećemo navoditi *pifare* i *njakare*, *šereg* i *rusag*, crkvenoslavenizme *jad* (= otrov), *život* (= tijelo), *raba* (= robinja, sluškinja), *račiti* (= htjeti, udostojati se), *pozor* (= pogled), *znoj* (= žega, vrućina), *žitje* (= život) kojima potvrde nalazimo u još starijima, srednjovjekovnim tekstovima ili turcizme kao što su *sultan* i *baša*. Dobar je primjer *sag* (= prijestolje) u frazama “posaditi na sag”, “dostojiti sagu” (*na sag ju posaja... 888; da ćeš dostojiti svega svita sagu 364*),⁷ a možda i poredba:

pri kom kakono panj noć i dan ležaše (Karnarutić 1976: 101)

Prostri se tuj nebog, prez glave, kako panj (Marulić 1998: 141).

Karnarutić unosi u tekst Marulićeve frazeme, ali i općeknjiževne kao što je frazem “stati u broj”, “dati odloga (tugam)”. No, čini se, Karnarutić upotrebljava i neuobičajene, na primjer, “ni bi hajal dlaku” 209 (= nimalo ne bi hajao). Kao “pravud govornik” upotrijebio je u spjevu o Piramu i Tižbi kancelarijski frazem “perce vesti” 141.

5. Zoranić se u predgovoru *Planinama* poziva na književnojezičnu baštinu zazivajući sv. Jeronima, i to zato što mu je govor “pošpuren latinskim” (= natrunjen talijanskim). Na svoj je način tu svijest najbolje mogao Zoranić ilustrirati namjernom upotrebom posuđenice *pošpuren*. Karnarutić također izbjegava “pošpurenost” izraza (primjeri za “pošpurenost” možda mogu biti *delicija 983, gustati 622*).

Intertekstualne veze između srednjovjekovne poezije / crkvenih prikazanja i Karnarutićeva spjeva prepoznaju se u izrazima koji su poznati iz dijaloških pjesama ili prikazanjskih replika podno Križa: *ter sliši, sinko moj, ča ću te moliti, mili majci u toj hotiš ugoditi 227–228, radosni živiti podaj ti Bog veli 453, smili se jur na me 523*. Osim toga, izravan ili neizravan doticaj sa srednjovjekovnim književnim vrelima⁸

⁷ U Marulića: *uzvući na sag, na sagu sedit*. V. Moguševu napomenu u izdanju *Judite* iz 1998.

⁸ Zadar je u XV. i XVI. stoljeću bio kljalištem i rasadištem crkvenih prikazanja na hrvatski Sjever i Jug (Fancev 1927: 3), ali i posrednikom različitih tekstova između Sjevera i Juga.

potvrđuje i riječ *gad* 1316 (= zmija, gmizavac).⁹ No, arhaizme ne treba tražiti u izvornome zapisu kao što je ovaj:

Pamet moya xaya-da/fiu pohodi/c
Yeu fludoft zahaya-od choga odhodi/c.

(Karnarutić 1586: fol. 2a)

Navedeni četrnaesti stih spjeva ne počinje starim zamjениčkim oblikom *jeju* (<I jd. ž. r. *jejo*), nego uzročnim veznikom *jer*. Ni kajkavski književni jezik nije utjecao na morfološki sustav Karnarutićeva spjeva kao što bi se moglo zaključiti na temelju brzoplete transkripcije u PSHK 5 (stih 619): “kako bi odloga mogal *tugum* dati”. Naime, oblik *tugum* (tako je u izvornome zapisu) doista bi mogao biti kajkavski instrumental jednine (nastavačni morfem *-um*), ali, pravo uzevši, to je slovna pogreška jer je tu mjesto dativa množine (*tugam*), a ne instrumentala jednine.

6. Spjev o Piramu i Tizbi tematizira njihovu ljubav i smrt, pa onda očekujemo jezičnostilske osobine petrarkističkoga stila, koje su skromnije zastupljene u Karnarutićevu junačkome spjevu. Taj se Karnarutićev petrarkizam ne iscrpljuje u stihovima kao što je gotovo doslovno preveden Petrarčin oksimoronski stih: “svrući se stineći, ostinut pak bi vruć” 608. Petrarkistički stil najlakše prepoznamo po stereotipnom načinu izražavanja, primjerice: istrošeni deminutivi, zazivanje *gospoje*, petrarkistički nominativ *stril*, kontaktni sinonimi kao *hip* i *čas*, rime kao što je *vik* x *lik*. Deminutivi su ušli u petrarkistički stil iz jezika usmene književnosti (neizravno, doduše, i iz srednjovjekovne poezije). I u Karnarutićevu spjevu zatječemo *tužice*, *služice*, *ružice*, osobito u ljuvenim replikama Pirama i Tizbe. Iz usmene književnosti ušle su i etimološke figure (*teg težati*, *strilom se striliti*, *sud suditi*) i poliptoton (*dušo duše moje*, *drug druga*), a iz istoga je izvora u Karnarutićev tekst dospjela i *zvizda Danica*, proklinjanje i naricanje. Karnarutić posuđuje iz usmene književnosti, čini se, i prepoznatljiv leksik: *lada*, sinonimi *vojno* – *hrabar*:

di: “Hod h tvojoj *ladi*, hodi, Pirame moj (Karnarutić 1976: 113)

Uč si me uparti, moj *hrabre*, moj *vojnu* (Karnarutić 1976: 133).

Ta leksička posudba iz jezika usmene književnosti nije trebala teći kao med iz usta anonimnih kazivača i pjevača izravno u Karnarutićevo

---

⁹ Usp. PSHK 1: 347: “zmije i gadi ki pri tom zlate sut” (*Lucidar*). V. i Akademijin rječnik, dio III.

pero. Karnarutić te lekseme nije posudio iz Marulićeve *Judite*, ali je mogao iz *Skladan'ja* Hanibala Lucića. Usporedbe radi, donosimo stručak Lucićevih stihova:

Jeda l' mniš tvoj *hrabar* ako se bude prit (*Pariž Eleni*, st. 397)
O, ka, Jovetu kći ne buduć, za vojna (*Pariž Eleni*, st. 265)
Hrabar se rakoli ljubavi nje radi (*Robinja*, st. 775)
Vojno me obrani, brajen me odbiže (*Robinja* – Isklad, st. 32)
Derenčinu biti ljubovca i *lada* (*Robinja*, st. 690).¹⁰

Iako ne treba zanemariti opća mjesta petrarkističkoga pjevanja o ljepoti gospoje, pa i ondašnje gradske popijevke, može se reći da se odjeci Lucićevih *Skladan'ja* prepoznaju i u opisima ljepote junaka, osobito u potankom opisu ljeposti Tizbine. Karnarutićevi stihovi, kao što su *parsti jimaše tanki, dugi dosti 171, usne slaje meda, liplje nego kural 124*, vode do Lucićevih *Pisni ljuvenih*, osobito do one antologijske *Jur nijedna na svit vila*.

7. Pisci zadarskoga renesansnoga kruga, osobito Zoranić i Baraković, tražili su u nekim imenima (npr. ZADAR = ZA DAR) hrvatske korijene, pučkom etimologijom.

Oba postumna izdanja Karnarutićevih spjevova grafijski se gotovo ne razlikuju. Budući da u građi Tome Maretića (Maretić 1889) nije zastupljen Barne Karnarutić, pogledajmo kojim su grafemima u spjevu o Piramu i Tizbi označeni sljedeći fonemi:

/s/ = s – z – f – β – f
/š/ = s – f – fc – fç – sc – f – fc – c
/z/ = z – s – f
/ž/ = z – x

Najčešće se grafemom *x* u oba spjeva označuje fonem /ž/. Genitiv jednine imena glavne junakinje u naslovu izdanja iz 1586. prikazan je grafijom: *Tisbe*. Ako taj zapis ne protumačimo utjecajem latinskoga načina pisanja toga imena (*Thisbe*), zapis možemo transkribirati na tri načina: *Tisbe*, *Tizbe* i *Tišbe*. U stihovima susrećemo grafijsku dubletu *Tixba* (= Tižba), ali većina je pojavnica toga imena u spjevu zapisana grafijom: *Ti/cba* (= Tišba). Dvoslov *fc* za /ž/ nije udomaćen u Karnarutićevim tiskanim, ali ni u drugim nedubrovačkim dopreporodnim

¹⁰ Citirano prema: PSHK 7: 1968.

tekstovima (usp. Maretić 1889: 366–367). Po svemu sudeći, to je ime moglo Karnarutića asociirati na neke hrvatske riječi pa, čini se, imenu traži hrvatsko porijeklo. Pritom je imao bar dvije mogućnosti koje, zahvaljujući ikavskom refleksu jata, mogu imati isti glasovni slijed a pritom biti antonimi. Dobivamo ime koje odgovara petrarkističkoj afekta-ciji: *Tis(k)-* | *Tiš(ć)-* + *-ba* (= ona koja brine, zaokuplja; briga, muka) – *Těš-* + *-ba* (= ona koja tješi, daje utjehu; utjeha). Premda brojne potvrde podupiru interpretaciju *Ti f c b a* = *Tišba*, ne smijemo zaboraviti da Karnarutić nije bio među živima u vrijeme kad je njegov spjev tiskom objavljen. Jedan se četverostih dosad čitao ovako:

A ti sebi ležaše mati u nemoći
jer ju groj grožaše u ognjenoj zloći.
Pirama sve moći ti sebe mori želja
rad bi se pomoći, ljubav ga zapelja.
(Karnarutić 1976: 125)

Gramatičku i metričku hrapavost te besmisao prvoga i trećega sti-ha riješit ćemo ako zavirimo u izvorni zapis, a tamo ćemo naći da su ti stihovi vjerno preneseni u suvremenu hrvatsku latinicu:

Ati f e b i lexa f ce-mati unemochi
Yeriu groy groxa f ce-u oggnenoi zloch
Pirama sfe mochi-ti f e b e mori xeglia
Radbi f e pomochi-gliubauga za peglia.
(Karnarutić 1586: fol. 18a)

U navedenim stihovima ne postoje zapravo zamjениčki oblici *sebi* i *sebe* – riječ je o lančanoj slovnoj pogreški: *f e* < *f c*. Tako se već nazire smisao prvoga i trećega stiha, a od trinaest slogova dobivamo dvanaes-terac: *A Tižbi (Tišbi) ležaše mati u nemoći; Pirama sve moći Tižbe (Tišbe) mori želja.*

8. Zaključak

Na temelju jezičnih analiza tekstova zadarskih književnika XVI. stoljeća i Karnarutićeva podrijetla možemo predvidjeti jezičnu osno-vicu književnoga jezika B. Karnarutića, ali ne možemo znati kakav je Karnarutićev jezičnostilski izbor u spjevu *Izvarsita ljubav i napokom nemila i nesrićna smart Pirama i Tižbe*. Istrgnute i fokusirane pojed-

nosti spjeva o babilonskim ljubavnicima pokazuju čakavsku osnovicu književnoga jezika, Karnarutićev jezičnostilski izbor i slojevitost teksta, sublimaciju svih važnijih izvora ondašnje književnojezične stilizacije: poticaje usmenoknjiževne, petrarkističke, srednjovjekovne, pa onda i doprinose Marulićeve, Lucićeve, i njegove vlastite.

Literatura i vrela

- Baraković, J., 1614: *Vila Slovinka...*, Apresso Antonio Turini, Venecija.
- Baraković, J., 1889: *Djela Jurja Barakovića*, Priredili za štampu P. Budmani i M. Vaļavac, Stari pisci hrvatski, XVII, JAZU, Zagreb.
- Brozović, D. – Ivić, P., 1988: *Jezik, srpskohrvatski / hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*, JLZ Miroslav Krleža, Zagreb.
- Fancev, F., 1927: *Novi prilozi za povijest hrvatske crkvene drame* (P. o. iz *Nastavnoga vjesnika*, knj. XXXVI, sv. 1 2, str. 1–23), Zagreb.
- Franićević, M., 1986: *Izabrana djela, Povijest hrvatske renesansne književnosti*, II, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb.
- Jurišić, B., 1944: *Nacrt hrvatske slovnice I, Glasovi i oblici u poviestnom razvoju*, Matica hrvatska, Zagreb (pretisak 1992).
- Karnarutić, B., 1586: *Izvarsita ljubav i napokom nemila i nesrićna smart Pirema [!] i Tižbe...*, Ad instantia di Ambrosio Mazoleto detto Garbin, Venecija.
- Karnarutić, B., 1976: *Izvarsita ljubav i napokom nemila i nesrićna smart Pirema i Tižbe*, u prilogu M. Moguša: Karnarutićevi stihovi o Piramu i Tižbi, *Čakavska rič*, br. 1, Split, str. 99–135.
- Kolendić, P., 1925: Krnarutićev "Piram i Tizba", *Južna Srbija*, br. 49, Skopje, str. 84–91.
- Lisac, J., 1979: Refleksi jata u jeziku J. Barakovića u usporedbi s jezikom P. Zoranića, *Zadarska revija* (posebno izdanje), Zadar, str. 39–59.
- Malić, D., 1995: Povijesne jezične promjene, *Hrvatska gramatika* (Barić i dr.), Zavod za hrvatski jezik Hrvatskoga filološkog instituta, Školska knjiga, Zagreb, str. 601–635.
- Maretić, T., 1889: *Istorija hrvatskoga pravopisa latinskijem slovima*, Djela JAZU, IX, JAZU, Zagreb.
- Marulić, M., 1998: *Judita*, Priredio (prema 2. izdanju iz 1522) i protumačio Milan Moguš, pogovor Josip Vončina, Biblioteka Parnas, Niz književnost, Matica hrvatska, Zagreb.

PSHK 1, 1969: *Hrvatska književnost srednjega vijeka, Od XII. do XVI. stoljeća*, Pet stoljeća hrvatske književnosti, 1, Priredio Vjekoslav Štefanić i suradnici: Biserka Grabar, Anica Nazor, Marija Pantelić, Zora – Matica hrvatska, Zagreb.

PSHK 5, 1968: *Zbornik stihova XV. I XVI. stoljeća*, Priredio Rafo Bogišić, Pet stoljeća hrvatske književnosti, 5, Zora – Matica hrvatska, Zagreb.

PSHK 7, 1968: Lucić, H. – Hektorović, P., *Skladanja izvarsnih pisan razlikih – Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari ine*, Priredio Marin Franičević, Pet stoljeća hrvatske književnosti, 7, Matica hrvatska – Zora, Zagreb.

Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika 1887: dio III, sv. 9, JAZU, Zagreb.

Skok, P., 1950: *O stilu Marulićeve Judite* (P. o. iz *Zbornika u proslavu petstogodišnjice rođena Marka Marulića 1450 – 1950*, Djela JAZU, 39 [40!], str. 165–241), Zagreb.

SPH VIII, 1876: *Pjesme Nikole Nalješkovića, Andrije Čubranovića, Mikše Pelegrinovića i Saba Mišetića Bobaljevića i Jegjupka neznana pjesnika* (Priredio Sebastijan Žepić), Stari pisci hrvatski. VIII, JAZU, Zagreb.

Vončina, J., 1986: Nejasna mjesta u Karnarutićevu Vazetju Sigeta grada, *Umjetnost riječi*, XXX, br. 1, Zagreb, str. 63–88.

LANGUAGE OF KARNARUTIĆ'S POEM ON BABYLON LOVERS

Summary

This work analyses language characteristics of Karnarutić's poem on Piram and Tizba, which show Chakavian basis and characteristics of Chakavian literary language and style. Intertextual connections and orthographic specifics are spotted and analysed.

Ključne riječi: Barne Karnarutić, zadarski renesansni krug, čakavska osnovica književnoga jezika, čakavski književni jezik XVI. stoljeća, Marko Marulić, Hanibal Lucić, stil

Key words: Barne Karnarutić, Renaissance circle from Zadar, Chakavian basis of literary language, Chakavian literary language of the 16th century, Marko Marulić, Hanibal Lucić, style